

Remissvar

Nummer: 18.26

2026-06-22

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan (Ds 2026:4)

Förslag i sammandrag

I promemorian föreslås bland annat:

- att den brottsbekämpande verksamheten i huvudsak ska omfatta bidragsbrott och vissa andra brott som rör socialförsäkringen eller andra förmåner och ersättningar som Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten fattar beslut om,
- att Försäkringskassan, i den brottsutredande delen av den brottsbekämpande verksamheten, ska kunna verkställa vissa tvångsmedel och tvångsmedelsliknande åtgärder,
- att en underrättelseverksamhet inrättas vid Försäkringskassan för att förebygga, förhindra och upptäcka brott,
- en ny lag om personuppgiftsbehandling som ska gälla i den brottsbekämpande verksamheten, nya regler om informationsdelning och informationstillgång, ändringar i offentlighet- och sekretesslagstiftningen samt andra brottsbekämpande myndigheters brottsdatalagar,

Förslagen föreslås träder i kraft den 1 januari 2028.

Sacos ställningstagande

Saco har beretts möjlighet att lämna synpunkter på utredningens förslag. Saco väljer att lämna övergripande synpunkter på utredningens huvudförslag om att låta Försäkringskassan få ansvar för brottsbekämpande verksamhet och utreda bidragsbrott.

Saco anser att brott mot välfärdssystemet är mycket allvarligt eftersom det skadar legitimiteten och urholkar förtroendet för systemet. Det är därför viktigt att företeelsen bekämpas och begränsas så långt det är möjligt. Regeringen gör bedömningen att ca

15–20 miljarder kronor betalas ut felaktigt från välfärdssystemen varje år och att ungefär hälften av de felaktiga utbetalningarna bedöms vara avsiktliga. Detta illustrerar ett tydligt behov av adekvata åtgärder. Saco stödjer därför regeringens ambitioner att motverka och begränsa den här typen av brottslighet. Försäkringskassan har en viktig roll i att förebygga och motverka bidragsbrott. Saco skulle därför se positivt på att Försäkringskassan utvecklar sin samverkan och sitt informationsutbyte med andra myndigheter i syfte att motverka bidragsbrott.

Regeringen lyfter i utredningens direktiv att det i flertalet tidigare betänkanden framhållits att det finns brister i det nuvarande arbetet med brottsutredningar som avser bidragsbrott och att det framför allt handlar om två typer av brister: dels att utredningar av bidragsbrott inte har prioriteras i tillräcklig utsträckning i förhållande till andra brottstyper vid Polismyndigheten, dels att det har saknats kompetens hos de aktörer som ansvarar för att anmäla, utreda och lagföra bidragsbrott (SOU 2017:37, SOU 2018:14, SOU 2022:37). För att komma till rätta med dessa brister föreslår regeringen att utredningen ska lämna förslag som innebär att Försäkringskassan ges befogenheter att själva utreda bidragsbrott.

Givet de fastställda huvudproblemen så förefaller förslaget till någon del vara missriktat. I praktiken tycks problemen handla om resurser, styrning och kompetensförsörjning. Det är då inte självklart att den bästa lösningen på problemet kommer vara att skapa en egen brottsbekämpande enhet inne i Försäkringskassan. Speciellt när en tidigare utredning (SOU 2022:37) uttryckligen beskriver att det **lämpligen inte** bör inrättas en bidragsbrottsenhet inom Försäkringskassan, eftersom det finns **starka skäl som talar emot** en ordning med en bidragsbrottsenhet på Försäkringskassan. Samma myndighet som fattar beslut om sjukpenning, assistansersättning och andra viktiga förmåner för utsatta grupper ska därmed också agera brottsutredare. Saco menar att detta riskerar att urholka tillit, skapa rollkonflikter och göra myndighetskontakten mer misstankestyrd, vilket i det senare fallet speciellt drabbar utsatta grupper. Givet de angivna huvudproblemen så förefaller ett närmare och mer effektivt alternativ vara att ge Polismyndigheten uppdrag och resurser att prioritera fusk. Detta är också något som Sveriges läkarförbund lyfter i sitt remissvar och poängterar att det finns en poäng med att myndigheters respektive uppdrag är tydliga för medborgarna.

Saco anser att huvudförslaget innebär en institutionell sammanblandning av välfärdförvaltning och brottsbekämpning där den enskilt viktigaste invändningen mot att ge Försäkringskassan uppgiften att också utreda bidragsbrott är att det hotar både

rättssäkerhet och förtroendet för Försäkringskassan. Detta ser även utredningen en risk med, samtidigt som det i utredningsdirektiven ställs krav på att de förslag som lämnas av utredningen ska vara kostnadseffektiva och bidra till en hög nivå av rättssäkerhet. Tidigare nämnda utredningar poängterar dessutom att det av rättssäkerhets- och resursskäl är angeläget att just uppgiften att utreda brott är förbehållen de rättsvårdande myndigheterna. Detta är en uppfattning som även regeringen borde ta fasta på.

Samtidigt lämnas det i promemorian ett viktigt motargument till det egna huvudförslaget där det just beskrivs att ett mer kostnadseffektivt alternativ skulle vara att låta Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten fortsatt hanterar samtliga bidragsbrott. Att bygga upp en parallell struktur med en ny verksamhet på Försäkringskassan där det redan i utgångsläget är oklart hur många mer brott som kommer att uppklaras innebär att reformen kan komma att kosta mer än det ger i form av förhindrat bidragsfusk. Det finns därför även kostnadseffektivitets argument som talar emot huvudförslaget och där det troligtvis skulle vara betydligt effektivare att satsa pengarna på redan befintlig bidragsbrottsbekämpning hos Polismyndigheten som dessutom befinner sig i ett tillväxtskede med avseende på den brottsbekämpande kapaciteten.

Införandet av utredningens huvudförslag skulle samtidigt medföra en risk för att Försäkringskassans huvuduppdrag, att ge service, förvalta och administrera socialförsäkringen, kan komma att påverkas negativt, eftersom det ständigt läggs nya sparbetning på Försäkringskassan. Detta illustreras bland annat av att Försäkringskassan i sina budgetunderlag återkommande tvingas påpeka att förvaltningsanslaget inte matchar de faktiska kostnaderna för att sköta kärnverksamheten. Med nya arbetsuppgifter följer alltid risken för underfinansiering, vilket riskerar att drabba kärnverksamheten negativt.

Saco anser att utredningen inte på ett övertygande sätt har visat att huvudförslaget är institutionellt överlägset i ett läge där den nya ordningen samtidigt skulle medföra större rättssäkerhets-, integritets- och arbetsmiljörisker, samtidigt som det går att ifrågasätta om förslaget är kostnadseffektivt. Saco är därför kritisk till att ge Försäkringskassan ett brottsbekämpande uppdrag och **avstyrker förslaget**.

Sveriges akademikers centralorganisation
Med vänliga hälsningar

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Thomas Andrén
Välfärdsekonom